This article was downloaded by: [Columbia University]

On: 05 February 2015, At: 11:05

Publisher: Taylor & Francis

Informa Ltd Registered in England and Wales Registered Number: 1072954

Registered office: Mortimer House, 37-41 Mortimer Street, London W1T 3JH, UK

Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar

Publication details, including instructions for authors and subscription information:

<http://www.tandfonline.com/loi/sgff19>

Resenotiser från det fossilförande kambrisk-siluriska området af Vesterbottens Lappmark

E. Mörtzell

Published online: 06 Jan 2010.

To cite this article: E. Mörtzell (1890) Resenotiser från det fossilförande kambrisk-siluriska området af Vesterbottens Lappmark, Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar, 12:4, 255-258, DOI: [10.1080/11035899009445440](https://doi.org/10.1080/11035899009445440)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035899009445440>

PLEASE SCROLL DOWN FOR ARTICLE

Taylor & Francis makes every effort to ensure the accuracy of all the information (the "Content") contained in the publications on our platform. However, Taylor & Francis, our agents, and our licensors make no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness, or suitability for any purpose of the Content. Any opinions and views expressed in this publication are the opinions and views of the authors, and are not the views of or endorsed by Taylor & Francis. The accuracy of the Content should not be relied upon and should be independently verified with primary sources of information. Taylor and Francis shall not be liable for any losses, actions, claims, proceedings, demands, costs, expenses, damages, and other liabilities whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with, in relation to or arising out of the use of the Content.

This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden. Terms & Conditions of access and use can be found at <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

Resenotiser från det fossilförande kambrisk-siluriska området af Vesterbottens Lappmark.

Af

E. MÖRTSELL.

Under somrarne 1885 och 1886 företog jag några vandringar inom Vilhelmina och Stensele socknar för att studera den förmodade fortsättningen af de fossilförande kambrisk-siluriska bildningarne, hvilka från Jemtland såsom ett bälte sträcka sig mot NNO. De nordligaste punkter, der säkert bestämbara försteningar härifrån voro funna, äro belägna vid Malgomajsjön i Vilhelmina socken. ¹⁾ De af mig genomvandrade trakterna sträcka sig från denna sjö mot NNO. intill Kyrkberget, beläget vid norra stranden af sjön Stor Uman i Stensele socken, och hafva alltså en längdutsträckning af omkring 7 mil. Under hela denna sträcka fortsätta de fossilförande bildningarne. Dr HOLM, hvilken granskat och bestämt de insamlade försteningarna, kommer att i en särskild uppsats redogöra för dessa. Några korta anteckningar om de ställen, der försteningar anträffades, följa här.

De längst i norr besökta fossillokalerna äro Kyrkberg och Tallträsk, båda invid stranden af Stor Uman vid foten af Kyrkberget. Vid Kyrkberg förekomma nere vid stranden lösa block af en gröngrå, tydligt lagrad lerskiffer, och i ett af dessa fann jag ett aftryck af en trilobit, enligt Dr HOLM *Olenellus Kje-*

¹⁾ SIDENBLADH, E. Om siluriska bildningar i Lappland. Geol. fören. förh., bd 2. sid. 88.

LUNNARSSON, G. Försteningar från Lappland, insamlade af hrr E. SIDENBLADH och E. ERDMANN. Geol. fören. förh., bd 2, sid. 129.

rulji. Block af en mörkare, nästan svart skiffer funnos här äfven ganska talrikt, men utan fossil. I lösa kalkstenar, som här och der anträffades, funnos deremot åtskilliga skalfragment. Kalkstenen är mörkgrå och mycket hård, här och der innehållande körtlar af svafvelkis. Det straxt ofvan nybygget Kyrkberg liggande berget af samma namn består hufvudsakligen af kvartsit, hvilken troligen öfverlagrar och döljer de lager af kambriska skifferar, som här måste antagas finnas i fast klyft. Någon kontakt emellan de olika bergarterna kunde jag icke upptäcka i följd af den mäktiga jordbetäckningen.

Ungefär $\frac{1}{4}$ mil Ö. om detta ställe, N. om byn Sandviken, anträffades en ljus, grofkornig sandsten, som betäcker en betydlig sträcka af det s. k. Sandviksberget, och som möjligtvis skulle kunna förklaras såsom en fucoidsandstenen motsvarande bildning, hvilken genom denudation kommit i dagen.

Omkring $\frac{1}{4}$ mil NV. om det nyssnämnda nybygget Kyrkberg ligger ett enstaka ställe, hvilket på kartan är utmärkt med namnet Tallträsk, men som vanligen kallas Notstångvik. Här fann jag samma gröngrå lerskiffer som den, i hvilken *Olenellus Kjerulji* vid Kyrkberg erhöles. På en ganska lång sträcka bildar denna skiffer botten af en liten bäck, hvilken från den ofvan liggande höjden flyter ned i Stor Uman. Lagren stå nästan lodrätt, med strykning O.—V. såvidt jag kunde se. Det är ganska antagligt, att försteningar finnas här, ehuru jag ej lyckades påträffa sådana. Lösa kalkstenar funnos här äfven af samma utseende som vid Kyrkberg. De sades lemna grå och dålig kalk vid bränning. Här och der såg jag block af ett konglomerat.

På Stor Umans södra strand påträffade jag anstående lager af svart alunskiffer med orsten i Kaskelouktliden söder om den vik med samma namn, som Stor Uman här bildar, äfvenså i Rönnliden ett stycke vester härom.

Vid den s. k. Snaruliden, på kartan utmärkt med namnet Norrliden, belägen strax söder om den långsträckt sjön Långvattnet, på vägen mellan byarne Långvattnet och Lubbträsk, förekomma väldiga massor af svart glänsande alunskiffer med

inbäddade bollar och lager af en mycket mörk kalksten, här och der ganska rik på försteningar. Vid en bäck, som nedskurit sin föra omkring 20 fot djupt i alunskifferberget, visade det sig, att skiffern var till ytterlighet tillskrynkad och sammanpressad, så att det var omöjligt att bestämma lagrens strykning och stupning. Kalkstenarne lågo utan ordning inbäddade i skiffern, dels såsom tunna lager, dels såsom kantiga stycken, af hvilka några rikligen voro genomdragna af hvita kalkspatådror. De sades vid bränning lemna rätt hvit kalk. Svafvelkis förekommer insprängd både i alunskiffern och i kalkstenen. Jag kunde från sjön följa dessa lager ganska långt i söder och först på en betydlig höjd öfver densamma upphöra de helt och hållet att framsticka ur jordbetäckningen.

På södra sluttningen af samma berg, vid Lubbräsk, ungefär $\frac{1}{2}$ S. om Långvattnet framträder alunskiffern åter, men mest i form af »svartjord», hvilken enligt berättelser är så rik på organiska ämnen, att den vid antändning brinner med låga. Ned till sjön sträcka sig här s. k. »svartbackar» (sandåsar svarta af inblandad »svartjord»), i hvilka finnas kalkstenar och svafvelkissbollar. Kalkstenen är något ljusare till färgen, lösare och gröfre än den förut omtalade. Äfven på Lubbräskets södra strand sades kalksten och »svartjord» finnas på åtskilliga punkter.

Vid Skikkiberget, beläget på gränsen mellan Stensele och Vilhelmina socknar, ungefär $\frac{1}{2}$ mil S. om Lubbräsket, finnes ganska stor rikedom på kalkstenar, dels mörkare i alunskiffern, dels ljusare samlade i rösen ofvanpå densamma. Af denna senare brännes här årligen ganska mycket kalk. Äfven här påträffades försteningar, ehuru sparsamt. Af alunskiffern sågos fasta lager. Det är antagligt att äfven den ljusare grå kalken (Ceratopygekalk) finnes i fast klyft något högre uppåt sluttningen, då massor af lösa block häraf förekomma i dalsänkningen. Dessa bildningar öfverlagras här som på andra ställen i Lappmarken af kvartsiter och glimmerskiffer.

Vid Storberget på norra stranden af Vojmsjön förekommer såväl alunskiffer med inlagrade bollar af mörk kalk som massor

af block af ljusgrå kalksten (Ceratopygekalk). Bergarterna öfverensstämma fullkomligt med de ofvan från Skikkiberg beskrifna. Här på södra sluttningen af berget iakttog jag tydlig öfverlagring af kvartsit öfver en mörkgrå lerskiffer, något ljusare än alunskiffern samt ej glänsande som denna. Troligen sammanhånga dessa skifferlager med Ceratopygekalken.

Vid Ängesbäcken, på vägen mellan Vestanbäck vid Vojmsjön och Siksjönäs, anträffades såsom block orstensbollar samt en ljusare kalksten fullkomligt liknande Ceratopygekalken vid Strömnäs.

Vid Djupdalsberget påträffades dels på norra sluttningen af sjelfva berget block af mörk kalksten med fossil, dels omkring $\frac{1}{2}$ mil SV. om byn i de branta stränderna af Fjellbäcken anstående tillskrynkade lager af alunskiffer med orstensbollar.

De af SIDENBLADH redan beskrifna ställena Skansholm, Granhöjden och Strömnäs besöktes äfven i och för insamling af fossil.

På de flesta härofvan omnämnda platser samt på åtskilliga andra synes skifferformationen öfverlagras af ett mer eller mindre mäktigt lager af ljus kvartsit. Denna skulle då hvila på Ceratopygekalken; men förhållandet visar sig ej vara detta, ty på de punkter, der jag observerat kontakten mellan de kambriska bildningarna och kvartsiten, hafva inga kalklager funnits, utan kvartsiten hvilar omedelbart på skiffern. De högar af Ceratopygekalk, som finnas i sluttningarna, tala dock tydligen för att äfven detta lager måste finnas.